

Trivsel, hygiejne og sygefravær blandt elever i projekt Hi Five

Østerbyskolen

Indhold

Forord	3
1. Hi Five-undersøgelsen	4
2. Læsevejledning	5
3. Nøgletal for eleverne på Østerbyskolen.....	7
3.1. Sygdom og sygefravær	7
3.2. Lus.....	8
3.3. Håndvaskevaner	9
3.4. Elevernes brug af skoletoiletterne	11
3.5. Skoletoiletterne set med elevernes øjne	14
3.6. Skoletrivsel.....	15
3.7. Indeklima	16
4. Sammenfatning	18
5. Afsluttende kommentarer	20

Forord

Østerbyskolen deltog i perioden december 2011 – juni 2013 i forskningsprojektet Hi Five, og eleverne besvarede i den forbindelse to spørgeskemaer. Denne rapport præsenterer nøgleresultaterne fra den første spørgeskemaundersøgelse for elever, der gik i 0.-8. klasse på Østerbyskolen i skoleåret 2011/2012.

Rapporten beskriver forhold vedrørende sygelighed, trivsel og hygiejne blandt eleverne på Østerbyskolen sammenlignet med alle eleverne fra de 43 deltagende skoler i projektet. Alle skoler i projektet modtager en rapport med specifikke tal for deres skole, men derudover offentliggøres der ikke tal for de enkelte skoler. Det står jer frit for at anvende rapporten, som I finder det mest hensigtsmæssigt.

En særlig tak skal rettes til al skolepersonalet og alle de elever og forældre, som via deres deltagelse har gjort det muligt at gennemføre projektet.

Denne rapport er udarbejdet af videnskabelig assistent, cand.scient.san.publ. Camilla Thørring Bonnesen i samarbejde med bach.scient.san.publ. Thora Majlund Kjærulff.

Vi håber, at I finder rapporten interessant og brugbar.

De bedste hilsner

Anette Johansen	Camilla T Bonnesen	Rikke Plauborg	Pernille Due
Projektleder	Videnskabelig assistent	Videnskabelig assistent	Professor, forskningsleder

Projekt Hi Five er støttet af TrygFonden. Hånd sæben, der blev brugt til undervisning på alle indsatskolerne i projektet, er sponsoreret af Plum A/S.

1. Hi Five-undersøgelsen

Hi Five er et forskningsprojekt, som omfatter udvikling, implementering og evaluering af en skolebaseret indsats, der har til formål at reducere sygelighed og forbedre trivslen blandt elever og lærere i folkeskolen. Projektet er tilrettelagt i forskningsteamet om Børn og Unges Sundhed og Trivsel i Center for Interventionsforskning ved Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet og er finansieret af TrygFonden.

Projekt Hi Five inkluderer elever fra 0.-9. klasse på 43 tilfældigt udvalgte skoler i 20 kommuner i Danmark. Projektet er således rettet mod hele skolen ud fra den betragtning, at klasserne ofte deler toiletter, og at eleverne er sammen på tværs af klasser og derfor også risikerer at smitte hinanden. De 43 skoler blev ved lodtrækning inddelt i henholdsvis 28 indsats- og 15 sammenligningsskoler. På alle indsatskoler blev der gennemført to interventioner i form af undervisning i hygiejne og indførelse af daglig håndvask før frokost. På 14 af de 28 indsatskoler blev der derudover indført ekstra daglig rengøring af skoletoiletterne. Ved lodtrækningen blev Østerbyskolen indsatskole, men skolen fik ikke tildelt ekstra daglig rengøring af skoletoiletterne.

På samtlige 43 skoler blev der gennemført spørgeskemaundersøgelser i foråret 2012 og igen i foråret 2013. Ved begge spørgeskemaundersøgelser besvarede eleverne et webbaseret spørgeskema med spørgsmål om sygelighed, trivsel og hygiejne, herunder håndvaskevaner og forhold på skoletoiletterne. Denne rapport bygger på data indsamlet ved den første spørgeskemaundersøgelse. Tabel 1 viser det totale antal deltagende elever samt antallet af deltagende elever på jeres skole opdelt på henholdsvis 0.-4. klasse og 5.-8. klasse.

Tabel 1. Oversigt over antallet af elever der indgår i denne rapport

	Alle 43 skoler i projektet	Østerbyskolen
0.-4. klasse	4352	88
5.-8. klasse	3178	57

2. Læsevejledning

Formålet med denne rapport er at give skolen oplysninger om elevernes sygelighed, trivsel og hygiejne. Der er mange tal og oplysninger i rapporten, og det har derfor været en udfordring at gøre den så læselig og brugervenlig som muligt. Vi benytter fem principper i formidling af data.

Princip 1: Vi viser kun nøgletal. Et eksempel herpå er beskrivelsen af elevernes oplevelser af indeklimaet. Her vises kun, hvor mange procent af eleverne, der har angivet, at de næsten hver dag har oplevet problemer med blandt andet larm eller støj. Spørgeskemaundersøgelsen rummer flere detaljer, idet eleverne også har haft mulighed for at svare, at de har oplevet problemer med lydniveauet "en gang i mellem", "sjældent/aldrig" eller "ved ikke". Rapporten ville dog blive al for omfattende og uoverskuelig at læse, hvis alle tallene skulle formidles.

Princip 2: Vi gennemgår resultaterne efter en bestemt metodik. I afsnittet 'Nøgletal for Østerbyskolen' gennemgås undersøgelsens resultater. Indledningsvist præsenteres relevansen af de udvalgte emner, og hvordan de er blevet målt. Der vises desuden en figur, der viser forekomsten af emnerne blandt elever i henholdsvis 0.-4. klasse og 5.-8. klasse. Figurene viser tal for eleverne på Østerbyskolen, og til sammenligning findes oplysninger om forekomsten blandt alle elever på de 43 skoler i projektet. Endvidere fremhæves relevante forskelle, såfremt de har en vis størrelse (se princip nr. 3).

Princip 3: Vi nævner kun forskelle, der er statistisk betydningsfulde. Der er næsten altid forskel på svarene skolerne imellem. Nogle gange er forskellene små, og andre gange er de store. Forskelle vil kun blive omtalt i teksten, hvis de er mindst 5 %.

Princip 4: Vi regner kun procent af de elever, som har besvaret spørgsmålet. For alle spørgsmål gælder det, at der er en lille gruppe af elever (ofte 2-3 %), der ikke svarer. Det kan give lidt problemer, når man skal regne procent. Vi har valgt at regne procent af de elever, som har besvaret de enkelte spørgsmål, da det er fordelingen af disse elevers svar, der er særligt interessante. Alternativt kunne man have regnet procent af alle eleverne.

Princip 5: Vi formidler tallene, men fortolker dem ikke. Det kan være vanskeligt at fortolke tal i en rapport som denne. Det kan være svært videnskabeligt at fremlægge holdbare fortolkninger, og ofte vil eksempelvis forskellige faggrupper og personer fortolke den samme tabel på forskellig vis. Vi overlader det derfor til jer, som kender skolen og eleverne, at vurdere tallene. På baggrund af

resultaterne opstiller vi i slutningen af rapporten nogle generelle anbefalinger til alle skolerne i projektet, der kan være med til at fremme elevernes sundhed og trivsel.

Alle skoler har stærke og svage sider, og der vil derfor være områder, hvor jeres skole klarer sig bedre end gennemsnittet og områder, hvor jeres skole klarer sig dårligere end gennemsnittet for alle skoler i projektet. Disse forskelle kan eksempelvis skyldes variationer i elevsammensætningen på skolerne med hensyn til køn, etnicitet samt andelen af elever fra henholdsvis ressourcestærke og ressource svage hjem. Endelig skal det nævnes, at undersøgelsen kun omfatter nogle af mange relevante emner. De fleste af de deltagende skoler har nogle stærke sider, som slet ikke omfattes af undersøgelsen, og derved kan denne rapport måske rette opmærksomhed mod et enkelt problem i en ellers velfungerende hverdag.

Evalueringen af Hi Five-indsatsernes effekter præsenteres ikke i denne rapport, da denne kræver avancerede statistiske analyser, som tager højde for bortfald og graden af implementering af indsatserne. Evalueringen af indsatsernes effekter vil løbende blive publiceret i videnskabelige tidsskrifter. Du kan læse mere om Hi Five og finde artiklerne på projektets hjemmeside:

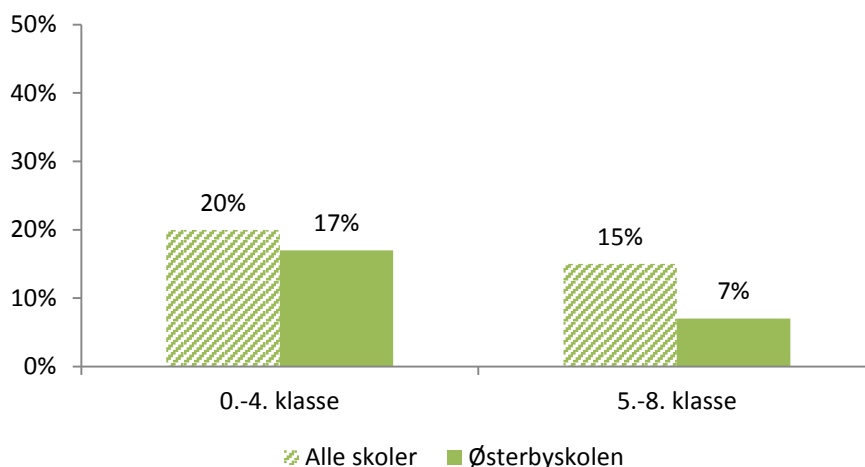
<http://interventionsforskning.dk/hifive>.

3. Nøgletal for eleverne på Østerbyskolen

3.1. Sygdom og sygefravær

En tidligere dansk undersøgelse har vist, at sygefravær udgør størstedelen af elevfraværet, og at to tredjedele af sygefraværet skyldes akutte infektionssygdomme som for eksempel influenza, diarré eller lungebetændelse (Nandrup-Bus, 2008). Fravær fra skolen har ikke kun personlige konsekvenser for det enkelte barn, som må blive hjemme fra skole, men også for forældrene, som skal tage fri fra arbejde for at passe barnet. En tidligere undersøgelse har eksempelvis vist, at højt elevfravær er associeret med dårligere læseresultater (Egelund & Rangvid, 2005). I spørgeskemaundersøgelsen blev elevernes sygelighed målt via deres svar på spørgsmålet "Tænk på den sidste uge. Har du været hjemme fra skole, fordi du var syg". Eleverne blev desuden spurgt, om de havde oplevet en eller flere af en række symptomer: "Tænk på den sidste uge. Har du... hostet ... været forkølet eller snottet ... haft ondt i halsen ... haft tynd mave ... kastet op ... haft hovedpine". Figur 1. viser procentdelen af eleverne på henholdsvis Østerbyskolen og alle skolerne i projektet, som havde været hjemme fra skole den sidste uge på grund af sygdom. Tabel 2 viser procentdelen af eleverne, der havde oplevet ovenstående symptomer den sidste uge.

Figur 1. Procentdelen af elever der havde været hjemme fra skole den sidste uge på grund af sygdom

Figur 1 viser, at 17 % af eleverne i 0.-4. klasse og 7 % af eleverne i 5.-8. klasse på Østerbyskolen havde været hjemme fra skole den sidste uge på grund af sygdom. Andelen af elever i 5.-8. klasse, der havde været fraværende grundet sygdom, var mindre på Østerbyskolen sammenlignet med den gennemsnitlige andel af elever på alle 43 skoler i projektet.

Tabel 2 viser, at 51 % af eleverne i 0.-4. klasse på Østerbyskolen havde hostet, været forkølet eller snottet den sidste uge, mens cirka en tredjedel af de yngste elever havde haft hovedpine (35 %) eller ondt i halsen (32 %). Det ses endvidere, at 17 % af eleverne i 0.-4. klasse havde kastet op, mens 15 % havde haft tynd mave. Andelen af elever i 0.-4. klasse, der havde haft de omtalte symptomer, var større på Østerbyskolen for alle symptomer (på nær "tynd mave"), når skolen sammenlignes med de gennemsnitlige andele af elever på alle 43 skoler i projektet.

Blandt eleverne i 5.-8. klasse havde 46 % hostet, været forkølet eller snottet, og 25 % havde haft ondt i halsen eller hovedpine den sidste uge. Et fåtal af eleverne i 5.-8. klasse havde haft tynd mave (7 %) eller kastet op (4 %). Sammenlignet med alle 43 skoler i projektet var andelen af eleverne med de omtalte symptomer (på nær "tynd mave") mindre blandt de ældste elever på Østerbyskolen.

Tabel 2. Procentdelen af elever der havde haft nedenstående symptomer den sidste uge

Symptomer	0.-4. klasse		5.-8. klasse	
	Østerbyskolen	Alle skoler i projektet	Østerbyskolen	Alle skoler i projektet
Hostet, forkølet eller snottet	51 %	39 %	46 %	54 %
Ondt i halsen	32 %	22 %	25 %	30 %
Tynd mave	15 %	11 %	7 %	9 %
Opkast	17 %	10 %	4 %	9 %
Hovedpine	35 %	30 %	25 %	47 %

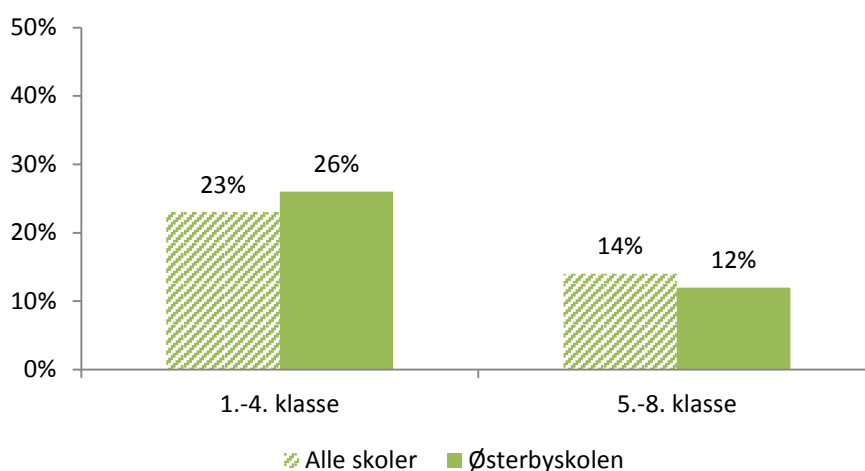
3.2. Lus

Hovedlus er ikke under mistanke for at overføre sygdomme, men anses for uønsket, da de kan forårsage stærk kløe og irritation i hovedbunden. Tæt kontakt mellem hoveder anses for at være den vigtigste smittevej, og tilstedeværelsen af lus har ingen forbindelse med manglende hygiejne eller rengøring (Sundhedsstyrelsen & Aarhus Universitet, 2012). Vi spurgte eleverne i 1.-8. klasse, om de havde haft lus en eller flere gange i løbet af det seneste skoleår. Eftersom eleverne besvarede spørgeskemaet i foråret 2012, er tidsperspektivet i praksis cirka syv måneder. Figur 2 viser andelen af elever, der havde haft lus en eller flere gange de sidste syv måneder. Det ses, at cirka hver fjerde elev i 1.-4. klasse og hver ottende elev i 5.-8.klasse på Østerbyskolen havde haft lus mindst en gang de seneste syv måneder. Andelen af elever, der havde haft lus, var omtrent den samme som den gennemsnitlige andel på alle 43 skoler i projektet. Nogle undersøgelser tyder på, at hårlængden har betydning for, om man bliver smittet med lus, idet langhårede børn oftere

har lus end børn med kort hår (Sundhedsstyrelsen & Aarhus Universitet, 2012). Dette kan være med til at forklare, hvorfor der er markant flere piger end drenge, der får lus. Blandt de yngste elever på Østerbyskolen havde 36 % af pigerne og 17 % af drengene haft lus en eller flere gange de sidste syv måneder. Kønsforskellen sås også blandt de ældste elever, hvor 19 % af pigerne havde haft lus, mens dette kun var gældende for 4 % af drengene (figur ikke vist).

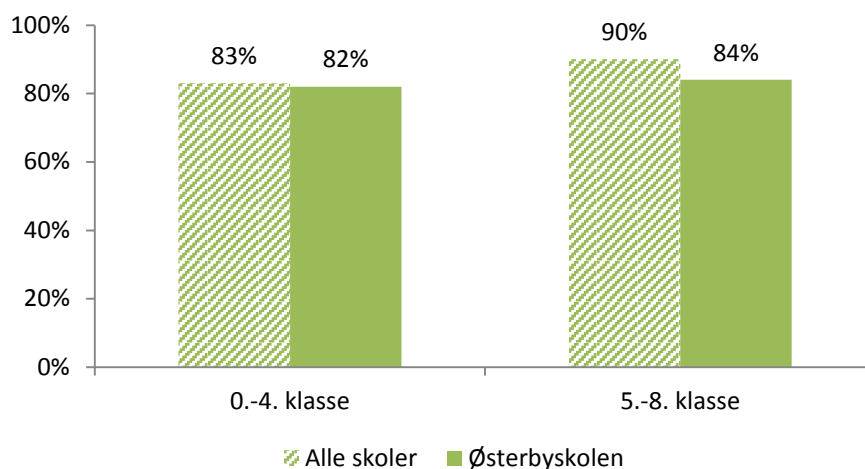
Figur 2. Andelen af elever der havde haft lus en eller flere gange de sidste syv måneder

3.3. Håndvaskevaner

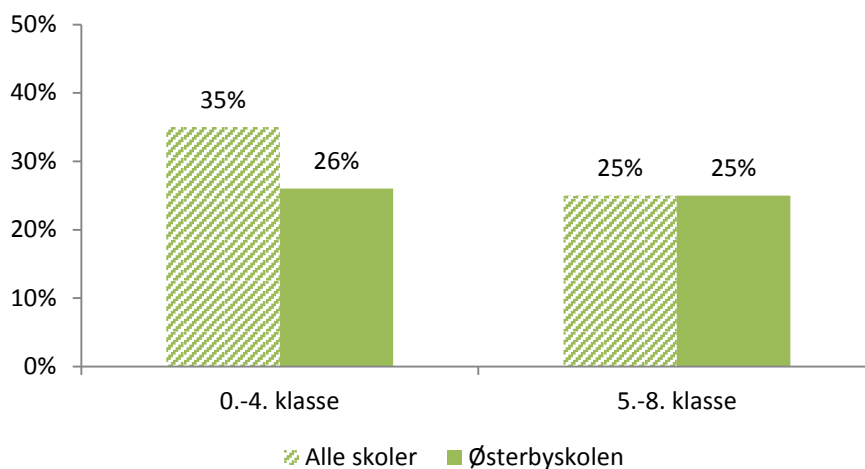
Korrekt udførelse af håndhygiejne er den bedst dokumenterede enkeltstående handling til at forebygge smittespredning ved kontakt mellem mennesker og miljøet. Undersøgelser fra både Danmark og udlandet har endvidere vist, at håndhygiejne er en effektiv metode til at nedsætte skoleelevers infektionsbetingede sygefravær (Nandrup-Bus, 2009; Master et al., 2000). Vi spurgte eleverne, om de bruger sæbe, når de vasker hænder, samt om de vasker hænder før frokost og efter toiletbesøg. Af figur 3 fremgår det, at over 80 % af alle elever vaskede hænder med sæbe. Andelen af elever i 5.-8. klasse, der vaskede hænder med sæbe, var lidt mindre på Østerbyskolen sammenlignet med den gennemsnitlige andel af elever i 5.-8. klasse på alle 43 skoler i projektet.

Figur 3. Andelen af elever der altid eller for det meste vaskede hænder med sæbe

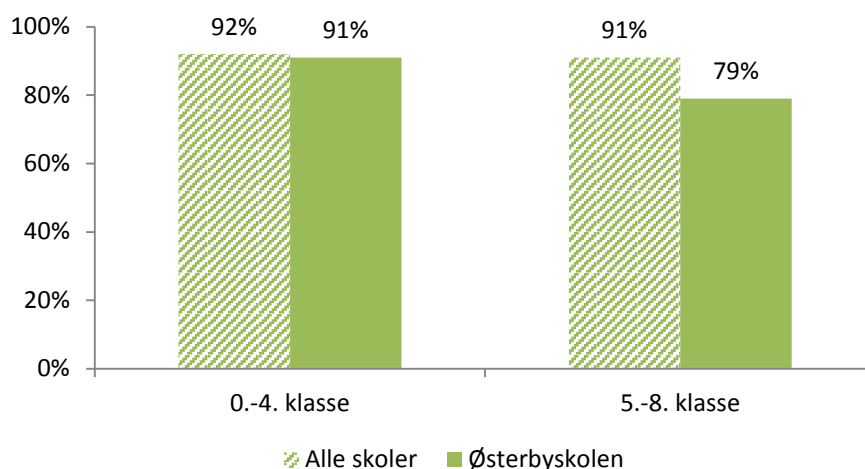
Figur 4 viser, at cirka hver fjerde elev i både 0.-4. klasse og 5.-8. klasse på Østerbyskolen vaskede hænder før frokost. For de yngste elever var andelen, der vaskede hænder før frokost, mindre på Østerbyskolen sammenlignet med andelen af elever på alle 43 skoler i projektet.

Figur 4. Andelen af elever der altid eller for det meste vaskede hænder før frokost

Figur 5 viser, at 91 % af eleverne i 0.-4. klasse og 79 % af eleverne i 5.-8. klasse på Østerbyskolen angav at have vasket hænder efter sidste toiletbesøg på skolen. Andelen af elever i 5.-8. klasse, der havde vasket hænder efter sidste toiletbesøg, var mindre på Østerbyskolen sammenlignet med den gennemsnitlige andel af elever på tilsvarende klassetrin på alle 43 skoler i projektet.

Figur 5. Andelen af elever der vaskede hænder efter sidste toiletbesøg på skolen

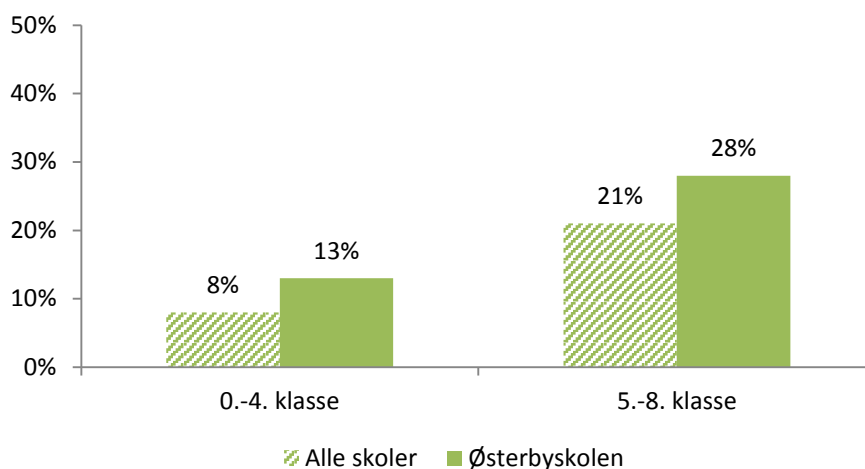

3.4. Elevernes brug af skoletoiletterne

De seneste år har medierne med jævne mellemrum bragt historier om nedslidte danske folkeskoler, og særligt skolernes toiletforhold har været udsat for hård kritik. Mange skoletoiletter er i stykker, de lugter, og ofte mangler der både sæbe, toiletpapir og håndklæder. På nogle skoler er toiletterne så ulækre eller misligholdte, at det går ud over børnenes helbred og indlæring. De dårlige toiletforhold betyder nemlig, at nogle børn undgår at spise og drikke i løbet af en skoledag for at undgå eller udskyde toiletbesøg (Holst, 2009). På kort sigt kan det medføre hovedpine, ubehag, smerter og koncentrationsbesvær, og på længere sigt øger det risikoen for funktionelle forstyrrelser i urinblæren og tarm (Lundblad, 2009). Hvis eleverne bevidst undgår at bruge toiletterne, minimeres chancen desuden for, at de vasker hænder i løbet af en skoledag, og risikoen for spredning af smitsomme sygdomme øges. Der er således mange gode grunde til at give eleverne et sundt og naturligt forhold til at gå på toilettet. I undersøgelsen spurgte vi eleverne, om de brugte skolens toiletter, og om de bevidst holdt sig for at undgå at bruge skolens toiletter.

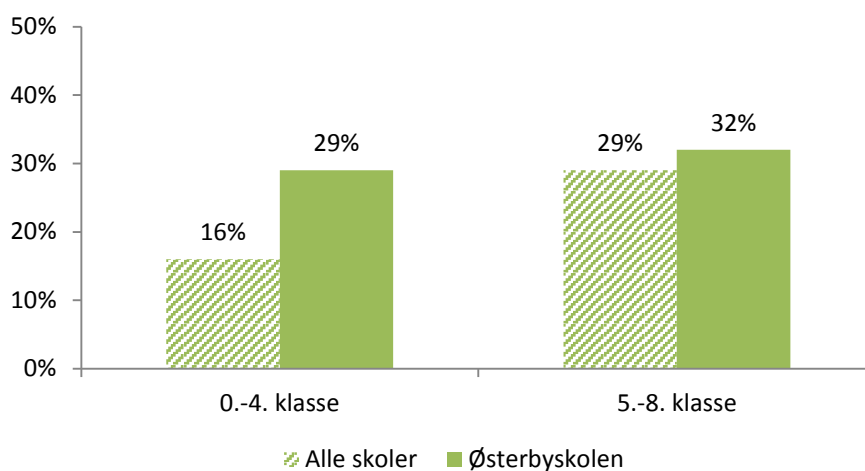
I figur 6 ses det, at 13 % af eleverne i 0.-4. klasse ikke gik på toilettet på Østerbyskolen, mens dette gjaldt for 28 % af eleverne i 5.-8. klasse. Blandt både de yngste og ældste elever var andelen, der ikke gik på toilettet på skolen, større på Østerbyskolen sammenlignet med den gennemsnitlige andel af elever på de 43 skoler i projektet.

Figur 6. Andelen af elever der ikke gik på toilettet på skolen

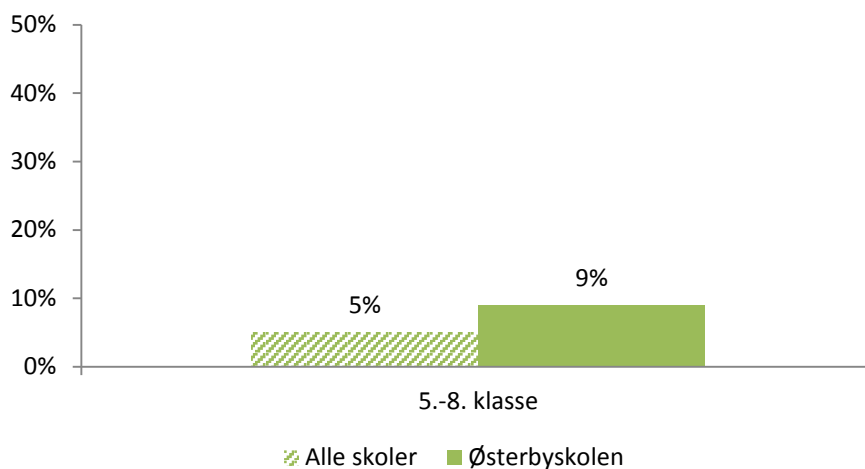
Af figur 7 fremgår det, at 29 % af eleverne i 0.-4. klasse og 32 % af eleverne i 5.-8. klasse på Østerbyskolen holdt sig for at undgå at bruge skolens toiletter. For elever i 0.-4. klasse på Østerbyskolen var andelen, der holdt sig, større end den gennemsnitlige andel af elever på tilsvarende klassetrin på alle 43 skoler i projektet.

Figur 7. Andelen af elever der altid eller ofte holdt sig for at undgå at bruge skolens toiletter

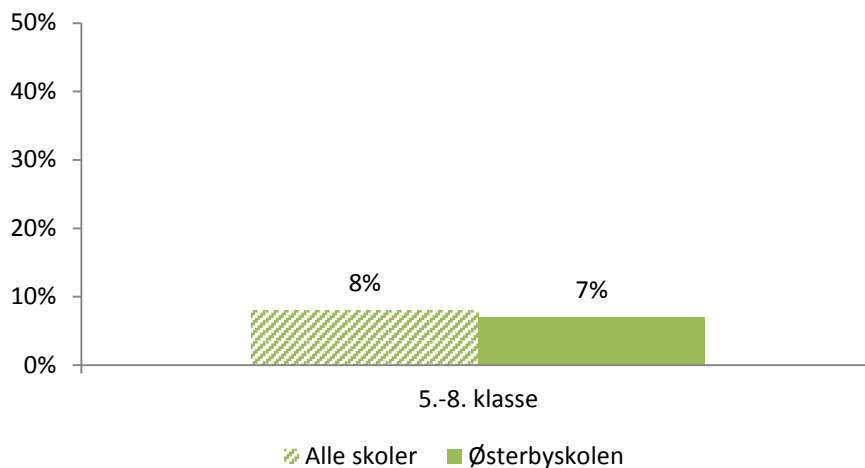
De ældste elever, der havde svaret, at de holdt sig for at undgå at bruge skolens toiletter, blev efterfølgende spurgt, om de som konsekvens heraf havde svært ved at koncentrere sig i timerne, og om de bevidst undgik at drikke vand eller anden væske i løbet af skoledagen.

Figur 8. Andelen af elever i 5.-8. klasse der altid eller ofte havde svært ved at koncentrere sig i timerne, fordi de holdt sig for at undgå at bruge skolens toiletter

Af figur 8 ses det, at der på Østerbyskolen var 9 % af eleverne, der havde svært ved at koncentrere sig i timerne, fordi de holdt sig for at undgå at bruge skolens toiletter.

Figur 9. Andelen af elever i 5.-8. klasse der altid eller ofte undgik at drikke vand eller anden væske i løbet af dagen for at undgå at bruge skolens toiletter

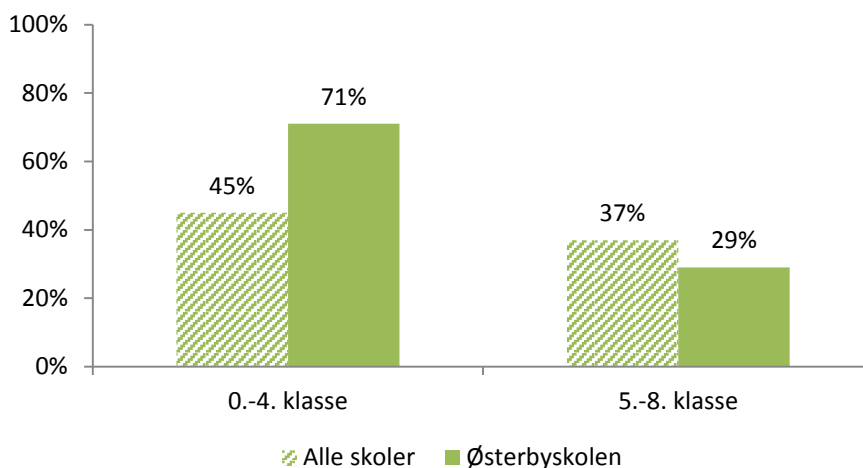
Figur 9 viser, at 7 % af de elever, der holdt sig for at undgå at bruge skolens toiletter, angav, at de undgik at drikke vand eller anden væske i løbet af dagen.

3.5. Skoletoiletterne set med elevernes øjne

For at få et indblik i forholdene på skolens toiletter, spurgte vi i undersøgelsen eleverne om: "Tænk på den sidste uge. Hvor ofte har du oplevet, at ... skolens toiletter er ulækre ... der mangler sæbe på skolens toiletter".

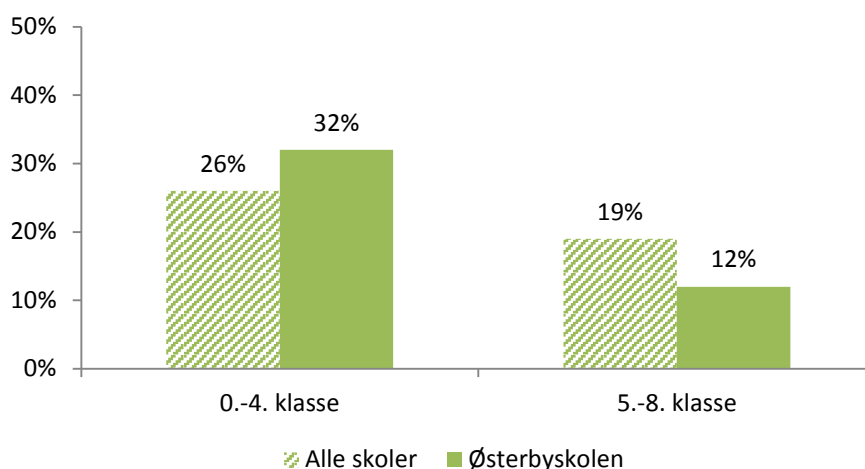
Figur 10 viser, at det især var de yngste elever, der havde oplevet, at skolens toiletter var ulækre (71 %), mens dette gjaldt for 29 % af eleverne i 5.-8. klasse på skolen. Andelen af elever i 0.-4. klasse på Østerbyskolen, der syntes, at skoletoiletterne var ulækre, var væsentlig større end gennemsnittet. Omvendt angav færre elever i 5.-8. klasse på Østerbyskolen sammenlignet med gennemsnittet for alle 43 skoler i projektet, at de ofte havde oplevet, at skoletoiletterne var ulækre.

Figur 10. Andelen af elever der havde oplevet, at skolens toiletter altid eller ofte var ulækre

Skolerne kan støtte op om elevernes håndvaskevaner ved eksempelvis at sørge for, at der altid er sæbe og papir til rådighed ved skolens håndvaske. På Østerbyskolen angav en tredjedel af eleverne i 0.-4. klasse (32 %) og en tiendedel af eleverne i 5.-8. klasse (12 %), at de havde oplevet, at der ofte eller altid manglede sæbe på skolens toiletter (figur 11). For de yngste elever, var andelen, der havde oplevet manglende sæbe på skoletoiletterne, større på Østerbyskolen sammenlignet med gennemsnittet for alle 43 skoler i projektet, mens det var omvendt for de ældste elever, hvor færre elever på skolen end gennemsnittet, havde oplevet manglende sæbe på toiletterne.

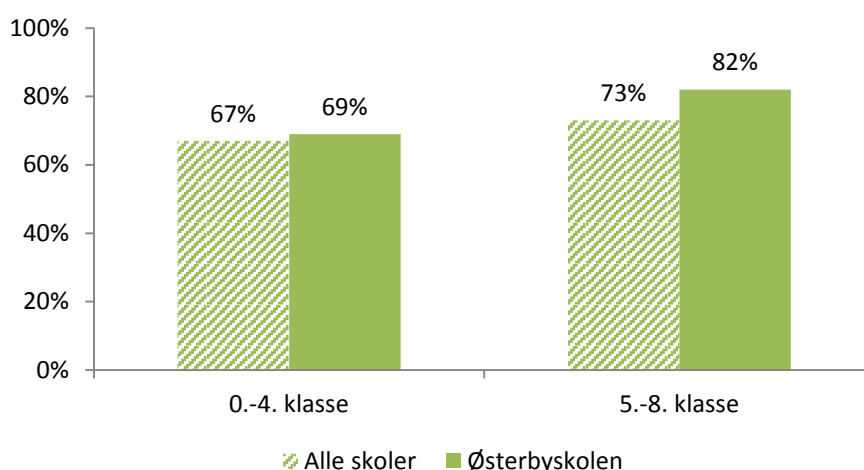
Figur 11. Andelen af elever der havde oplevet, at der altid eller ofte manglede sæbe på skolens toiletter

3.6. Skoletrivsel

Børn og unge bruger meget af deres tid i skolen, og skolemiljøet har stor indflydelse på elevernes trivsel, indlæring og sociale liv, men også på deres sundhed og sundhedsvaner. I dette afsnit præsenteres elevernes trivsel udtrykt ved to indikatorer. Figur 12 viser, hvor stor en andel af eleverne, der angav, at de altid eller for det meste var glade for at gå i skole.

Figur 12. Andelen af elever der altid eller for det meste var glade for at gå i skole

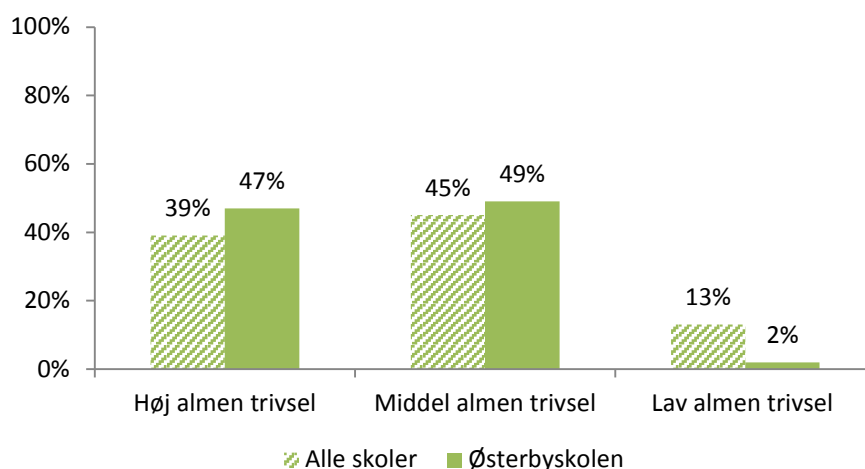

Figur 12 viser, at 69 % af eleverne i 0.-4. klasse altid eller for det meste var glade for at gå i skole, mens det gjaldt for 82 % af eleverne i 5.-8. klasse. Sammenlignet med gennemsnittet for alle 43

skoler i projektet var flere elever i 5.-8. klasse på Østerbyskolen altid eller for det meste glade for at gå i skole.

I spørgeskemaundersøgelsen målte vi desuden de ældste elevers almene livstilfredshed med den såkaldte *Cantril-stige*, hvor vi spurgte eleverne: "Her er en stige. Trin 10 betyder 'det bedst mulige liv' for dig, og trin 0 betyder 'det værst mulige liv' for dig. Hvor på stigen synes du selv, du er for tiden?". Erfaringsmæssigt har elever med svar 9 og 10 en meget høj livstilfredshed, elever med svar fra 6 til 8 middel livstilfredshed og elever med svar fra 0 til 5 en meget lav livstilfredshed. Spørgsmålet anvendes også i Skolebørnsundersøgelsen og kan altså anses som et udtryk for elevernes generelle trivsel (Rasmussen & Due, 2011). Omkring hver ottende elev i projektet havde placeret sig i området med lav livstilfredshed (13 %), mens 39 % angav at have høj livstilfredshed (figur 13). På Østerbyskolen var andelen for henholdsvis lav og høj almen livstilfredshed anderledes fordelt end de gennemsnitlige andele, idet 2 % af eleverne i 5.-8. klasse havde angivet at have lav livstilfredshed, og 47 % af eleverne havde placeret sig i området med høj livstilfredshed.

Figur 13. Fordeling af høj, middel og lav almen trivsel blandt elever i 5.-8. klasse

Tallene summerer ikke til 100 %, da de elever, der har svaret 'ved ikke', ikke er medtaget i figuren.

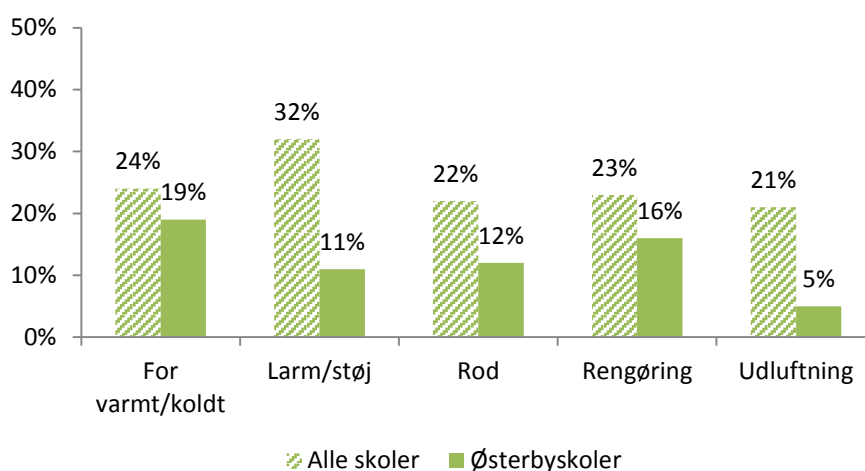
3.7. Indeklima

Indeklimaet har stor betydning for, hvordan eleverne har det på skolen, og det er nødvendigt med et godt indeklima for at skabe optimale betingelser for elevernes læring, trivsel og kreativitet. Tidligere undersøgelser har vist, at et dårligt indeklima påvirker elevernes indlæringssevne i en negativ retning med 10-20 %. Den daglige rengøring og udluftning spiller en vigtig rolle for indeklimaet, idet et rent og velventileret miljø forebygger sygdom og reducerer allergigener. Et

veltempereret indeklima giver et højere aktivitetsniveau og forbedrer koncentrationsevnen, mens støj eksempelvis har en negativ indvirkning på elevernes evne til at huske og fokusere (Dansk Center for Undervisningsmiljø). I spørgeskemaundersøgelsen spurgte vi eleverne i 5.-8. klasse om deres oplevelser med temperatursvingninger, støj, rod, dårlig rengøring og utilstrækkelig udluftning i klasselokalet eller andre steder på skolen.

Figur 14. Andelen af elever i 5.-8. klasse der næsten hver dag oplevede problemer med indeklimaet i klasselokalet eller andre steder på skolen

Figur 14 viser, at cirka en femtedel af eleverne i 5.-8. klasse på Østerbyskolen næsten dagligt oplevede problemer med temperaturniveauet (19 %), mens 16 % oplevede problemer med rengøringen, og omkring hver tiende elev angav, at der var problemer med lydniveauet (11 %) og rod (12 %) i klasselokalet eller andre steder på skolen. Fem procent af eleverne på Østerbyskolen udtrykte desuden, at der næsten dagligt var problemer med udluftningen. Andelen af elever i 5.-8. klasser, der havde oplevet de fem omtalte problemer med indeklimaet, var mindre på Østerbyskolen sammenlignet med den gennemsnitlige andel af elever på alle 43 skoler i projektet.

4. Sammenfatning

I dette afsnit sammenfattes de væsentligste resultater for eleverne på Østerbyskolen.

Sygdom og sygefravær: Cirka en sjettedel af eleverne i 0.-4. klasse og 7 % af eleverne i 5.-8. klasse på Østerbyskolen havde været hjemme fra skole den sidste uge på grund af sygdom. Blandt eleverne i 0.-4. klasse havde 51 % hostet, været forkølet eller snottet den sidste uge, mens omtrent en tredjedel havde haft hovedpine eller ondt i halsen. Omkring hver sjette af de yngste elever havde den seneste uge kastet op eller haft tynd mave. Knap halvdelen af eleverne i 5.-8. klasse havde den seneste uge hostet, været forkølet eller snottet, og en fjerdedel havde haft ondt i halsen, og samme andel havde haft hovedpine. Et fåtal af de ældste elever havde haft tynd mave eller havde kastet op den sidste uge.

Lus: Omkring hver fjerde elev i 1.-4. klasse og hver ottende elev i 5.-8. klasse på Østerbyskolen havde haft lus en eller flere gange de seneste syv måneder. For både de yngste og ældste elever sås en markant kønsforskel, hvor det især var pigerne, der havde haft lus.

Håndvaskevaner: Hvad angår elevernes håndvaskevaner, angav lidt over 80 % af eleverne på skolen, at de vaskede hænder med sæbe. Cirka en fjerdedel af eleverne i både 0.-4. klasse og 5.-8. klasse vaskede hænder før frokost. De fleste elever (henholdsvis 91 % af de yngste og 79 % af de ældste elever) vaskede hænder efter sidste toiletbesøg på skolen.

Elevernes brug af og oplevelser med skoletoiletterne: Mere end hver tiende elev i 0.-4. klasse og 28 % af eleverne i 5.-8. klasse gik ikke på toilettet på skolen. Der var desuden 29 % af de yngste elever og 32 % af de ældste elever, der bevidst holdt sig for at undgå at bruge skoletoiletterne. Blandt de ældste elever, der havde svaret, at de undgik at bruge skolens toiletter, angav 9 %, at de derfor havde svært ved at koncentrere sig i timerne, og 7 % at de undgik at drikke vand eller anden væske i løbet af dagen.

Skoletrivsel: Betragter man elevernes trivsel, var 69 % af eleverne i 0.-4. klasse og 82 % af eleverne i 5.-8. klasse altid eller for det meste glade for at gå i skole. To procent af eleverne i 5.-8. klasse havde placeret sig i området med lav almen livstilfredshed. Omtrent halvdelen af de ældste elever angav, at de havde middel almen livstilfredshed, mens 47 % angav, at de havde høj almen livstilfredshed.

Indeklima: De ældste elever blev i undersøgelsen spurgt om deres oplevelser med indeklimaet i klasselokalet og andre steder på skolen. Omkring en femte af eleverne svarede, at de næsten dagligt oplevede problemer med temperaturniveauet, mens en sjettedel angav, at der var problemer med rengøringen, og omtrent en tiendedel af eleverne angav, at de havde oplevet problemer med lydniveauet og rod. I forhold til udluftningen på skolen svarede 5 % af eleverne, at de næsten dagligt oplevede problemer med denne i klasselokalet eller andre steder på skolen.

5. Afsluttende kommentarer

I det følgende afsnit fremhæves de områder, hvor det for alle 43 skolerne i projektet vil være gavnligt at gøre en ekstra indsats fremover.

Der er stor forekomst af infektionssygdomme på alle 43 skoler i projektet. Ved forholdsvis simple indsatser som undervisning og obligatorisk daglig håndvask kan forekomsten af disse sygdomme reduceres betydeligt blandt børn. Skolerne opfordres til at gennemføre en fælles indsats i alle klasser for at forbedre elevernes vaner og hygiejne. På den måde kan skolerne opnå en hverdag med mindre sygdom, færre smitteveje, større trivsel og et bedre arbejds- og undervisningsmiljø.

I løbet af en skoledag har størstedelen af eleverne behov for at gå på toilettet minimum en gang. Alligevel ses der en tendens til på alle 43 skoler, at der er forholdsvis mange af eleverne, der holder sig for at undgå at bruge skoletoiletterne. På kort sigt er det problematisk, at eleverne holder sig, da det kan medføre hovedpine, ubehag, smerter og koncentrationsbesvær. Hvis eleverne gør det til en vane at undgå presserende toiletbehov, øges risikoen for funktionelle forstyrrelser i urinblæren og tarm. Skolens regler, for hvornår eleverne må gå på toilettet i undervisningstiden, kan gøre det svært for eleverne at komme på toilettet, når de har behov for det. Det kan for nogle børn opleves som pinligt og integritetskrænkende at række hånden op foran klassekammerater og informere læreren om sit private toiletbehov.

Skoletoiletterne har de seneste år desuden været udsat for hård kritik – de er nedslidte, lugter og der mangler sæbe og papir. Skolerne opfordres til at tale med eleverne om, hvad de selv kan gøre for, at toiletterne holdes rene og et rart sted at være. Men det er også vigtigt, at der etableres fysiske rammer, der fremmer god hygiejne, herunder et tilstrækkeligt antal håndvaske og gode toiletfaciliteter. Dette indebærer eksempelvis betjeningsfrit armatur, flydende håndsæbe, håndsprit og engangshåndklæder. Skolerne kan desuden gøre det tydeligt for eleverne, hvem de skal henvende sig til, når der eksempelvis mangler sæbe eller toiletpapir.

Vi ønsker skolerne held og lykke med den fortsatte sundhedsfremmende indsats. Endnu en gang mange tak for jeres deltagelse i projekt Hi Five.

Læs mere

1. Egelund N & Rangvid BS. PISA-København 2004 - Kompetencer hos elever i 9. klasse i København. PISA-konsortiet og Københavns Kommune 2005.
2. Holst LR (red.). Skoletoiletter 2009 - 'der burde seriøst blive gjort noget ved det'. København: Børnerådet 2009.
3. Lundblad B. Skall jag gå, eller är det bättre att jag väntar – Förutsättningar för barns toalettbesök i skolan. Göteborg: Göteborgs Universitet 2009.
4. Master D, Longe SH, Dickson H. Scheduled handwashing in an elementary school population. Family Medicine 1997;29:336-9.
5. Nandrup-Bus I. Hvad fejler skoleelever, når de melder sig syge. Sygeplejersken 2008;108;(8):50-70.
6. Nandrup-Bus I. Mandatory handwashing in elementary schools reduces absenteeism due to infectious illness among pupils: A pilot intervention study. American Journal of Infection Control 2009;37;(10):820-6.
7. Rasmussen M. & Due P (red.). Skolebørnsundersøgelsen 2010. København: Forskningsprogrammet for Børn og Unges Sundhed (FoBUS), Institut for Folkesundhedsvidenskab, Syddansk Universitet 2011.
8. Sundhedsstyrelsen & Aarhus Universitet. Vejledning om hovedlus 2012.

Hi Five-projektet: <http://www.interventionsforskning.dk/hifive>

Statens Institut for Folkesundhed: <http://www.si-folkesundhed.dk/>

Sundhedsstyrelsen: <http://www.sst.dk/>

Dansk Center for Undervisningsmiljø: <http://www.dcum.dk/>

Kontaktinformation:

Camilla Thørring Bonnesen, videnskabelig assistent, projekt Hi Five.

E-mail: catb@si-folkesundhed.dk

Telefonnummer: 6550 7777